

Osvětlení historických památek – kostel sv. Jana Nepomuckého v Praze

Karolína Čechová, Jaroslav Večl, EXX s. r. o.

Osvětlování historických památek

Osvětlování historických budov a památek je v mnohém odlišné od realizace osvětlení novostaveb. Především je třeba plně respektovat historii budovy a zachovávat úctu k jejímu staviteli. „*Nášim úkolem je pomocí nejnovějších postupů a moderních prostředků podtrhnout a zdůraznit to, co před mnoha generacemi bylo vytvořeno, a naopak se vyvarovat toho, abychom z historické budovy vyrobili „cirkus“, přehlídku barev, úzkých i širokých paprsků, světelných efektů a podobně,*“ říká pan Jaroslav Večl, projektant osvětlení ze společnosti EXX.

Jde-li navíc o sakrální stavbu, je třeba se přísně podřídit znakům dané církve a tyto prvky citlivě a důstojně vyzdvihnout. V této oblasti se často dostáváme i k osvětlování méně honosných venkovských kostelíků, kde se potýkáme s nešťastným „úsporným“ přístupem – využitím levných svítidel či nejběžnějších technických světlometů, kterými je doslova utopena vstupní fasáda včetně

Obr. 1. Kostel sv. Jana Nepomuckého v Praze-Hradčanech

nejdůležitějšího kříže, který musí naopak plasticky vystupovat a upoutávat.

Hlavním principem je přistupovat k navrhování osvětlení historických staveb citlivě a pokorně, uvědomit si, které jsou hlavní jedinečnosti budovy, a návrh od těchto prvků odvíjet. Jedině citlivým a pokorným přístupem se vyhneme neprofesionální práci, po které zůstává „přepálená“ fasáda, „useknutá“ vrchní část stavby a „utopená“ symbolika. Naproti tomu vkusným a profesionálním návrhem osvětlení můžeme dokázat divy. Jak uvádí Jaroslav Večl: „*Pomocí moderního osvětlovacího zařízení můžeme ukázat historickou památku ve zcela novém světle. Při*

Obr. 2. Celkový pohled na interiér kostela sv. Jana Nepomuckého

Obr. 3. Čelní pohled na oltář

nočním osvětlení může být dokonce daleko zajímavější než ve dne, kdy pohled na ni narušuje mnoho externích proků, jako je pouliční osvětlení, reklamy, okolní budovy atd. Zatímco v noci můžeme zajistit, aby skutečně dominovala pouze zdůrazněná budova či její část.“

Dalším nezbytným předpokladem kvalitního osvětlení historických budov je správná volba umístění a instalace svítidel. Osvětlovací zařízení nesmí žádným způsobem narušovat prostory. Svítidla musí být skryta, potlačena, měla by splývat s objektem, nenarušovat jeho atmosféru. I v tomto případě je třeba mít na paměti úctu k práci, kterou vykonaly předchozí generace.

A do třetice nesmíme zapomenout na individuální přístup. Ten je sice potřebný u všech typů budov, v případě historické památky je však klíčový. „V každém historickém objektu můžeme najít výjimečný odkaz či inspiraci pro naši dobu, a právě tyto důležité artefakty bychom měli světle podtrhnout a zviditelnit,“ uvádí Jaroslav Večl.

Kostel sv. Jana Nepomuckého

Kostel sv. Jana Nepomuckého byl postaven z popudu sester Voršilek podle projektu stavitele Kryštofa Dientzenhofera jeho synem Kiliánem Ignácem,

a stal se tak prvním samostatným dílem tohoto významného barokního stavitele. Vysvěcen byl 21. srpna 1729, krátce po svatořečení Jana Nepomuckého, který se stal jeho patronem. Zrušením konventu Voršilek Josefem II. roku 1784 přestal prostor sloužit

svému účelu a stal se skladištěm. Věřící ho začali opět využívat až od roku 1861, kdy se stal evangelickým kostelem pražské posádky. V důsledku únorových událostí roku 1948 a postupného rušení vojenské duchovní služby byl kostel uzavřen a později převeden do vlastnictví pražského arcibiskupství. Dne 1. září 2001 byl kostel propůjčen armádě pro potřeby Duchovní služby Armády České republiky a o rok později byl

Obr. 5. Osvětlení klenby bylo jedním z hlavních úkolů; díky novému nasvícení vynikly barvy a další detaily krásné fresky Václava Vavřince Reina znázorňující výjevy ze života sv. Jana Nepomuckého

Obr. 4. Interiér kostela sv. Jana Nepomuckého se svítidly, která nenarušují prostory

rovněž zpřístupněn veřejnosti jako místo modliteb za padlé a zemřelé vojáky a za mír na celém světě. V současnosti je kostel využíván především vojenskou veřejností při významných životních momentech, jakými jsou křty, svatby nebo pohřby, má však své místo i při událostech, které si připomíná celá armáda a široká veřejnost, např. při oslavách Dne veteránů 11. listopadu, při ekumenických bohoslužbách za vojenské veterány nebo při pravidelných modlitbách za padlé vojáky a za mír. Vojenský kostel sv. Jana Nepomuckého pro svou architektonickou unikátnost patří mezi turisticky nejatraktivnější pražské památky.

Interiér kostela sv. Jana Nepomuckého byl nově osvětlen v roce 2009. Autorem návrhu osvětlení je architekt Michal Ibl, který se se svým ateliérem AV19 jako generální pro-

Obr. 7. Pohled na interiér kostela s nasvícenou klenbou s výjevy ze života sv. Jana Nepomuckého

jektant podílel na celkové rekonstrukci kostela, ve spolupráci se specialistou na osvětlení historických budov Jaroslavem Večlem ze společnosti EXX, která osvětlení dodávala. Realizace nového osvětlení kostela byla součástí celkové rekonstrukce, která zahrnovala rehabilitaci interiéru, restaurování uměleckých děl a novou elektroinstalaci. V letošním roce by tato celková rekonstrukce měla být dokončena i instalací nového exteriérového nasvětlení kostela.

Jako u mnoha památek bylo třeba se od začátku potýkat s relativně omezeným rozpočtem. Nalezení kvalitního, esteticky vhodného a cenově dostupného řešení bývá zpravidla tou hlavní výzvou. V případě kostela sv. Jana Nepomuckého se dílo vydařilo a jeho interiér je doslova rozzářen a oživen vkusným a plas-

tickým světlem, aniž by samotná svítidla (kompaktní tvarem i rozměry) jakkoliv narušovala kouzlo této sakrální stavby.

Důraz byl kladen na osvětlení oltáře, obětního stolu, hlavní klenby a modlitebních desek.

Právě modlitební desky jsou důležitou součástí kostela. Jedna z desek obsahuje modlitby za padlé a zemřelé, druhá modlitby za mír. Obě desky jsou velmi jemně osvětleny zářivkovými svítidly E.Picture italské značky MLE určenými k osvětlení obrazů, umístěnými nad deskami. Svítidla jsou subtilní a svými rozměry a šedou barvou jsou v dokonalém souladu se dřevem – materiálem použitým na deskách.

Hlavní klenba kostela vložene volala po kvalitním nasvícení. Teprve nyní vynikly malby, které dříve zanikaly v pro-

storu a „topily se“ v denním světle (např. až po nasvícení vynikly určité barvy, detaily, plasticita fresky). K osvětlení klenby byla využita svítidla italské značky Targetti, Cove Projector – malá, plochá svítidla o výšce pouze 24 cm, která je možné na římsu jednoduše položit bez nutnosti vrtat do zdiva. Je možné je libovolně směřovat; díky velkému příkonu až 150 W osvětlí i rozlehlé prostory. Další předností těchto svítidel je možné použití širokého příslušenství, jako jsou barevné filtry, čočky a clony.

Nové osvětlení interiéru kostela sv. Jana Nepomuckého bylo náročnou, avšak velmi přitažlivou výzvou jak pro generálního projektanta architekta Michala Ibla, tak pro projektanta osvětlení Jaroslava Večla. Výsledek je jistě zado-stučiněním a radostí pro oba dva, stejně jako pro českou armádu i veřejnost, které se díky tomu mohou kochat další hodnotně zrenovovanou pražskou památkou. Věřme jen, že se navzdory těžké době podaří dovést toto dílo do zdárného konce a „obléci do nového světla“ i exteriér kostela.

Obr. 6. Modlitební desky jsou významnou součástí kostela, který je místem pro pravidelné modlitby za mír na celém světě; desky jsou jemně osvětleny svítidly určenými k osvětlování obrazů

Investor: Římskokatolická duchovní správa kostela sv. Jana Nepomuckého
Projekt a dodávka interiérového osvětlení: EXX s. r. o.

Architekt: Ing. arch. Michal Ibl, ateliér AV19

Lokalita: Praha-Hradčany
Realizace: 2009 až 2010

Foto: Petr Janžura